

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
THE LEADERSHIP OF SANGHA ADMINISTRATOR IN COMMUNITY
DEVELOPMENT IN NONGYAI SUBDISTRICT
PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

สายยวน พงฉัตรพัตร¹
พระมหาวิศิต ธีรวิโส (กลีบม่วง)²,
พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิก)³
Saiyuan Pongchatrapat¹,
Phramaha Wisit Dhiravamsa, (Kleebmuang)²,
Phra Palad Sura Yantaro (Janthuk)³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹⁻³
E-Mail : saiyuan1@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 3 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 14 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับฉลาก และแจกแบบสอบถาม จำนวน 388 รูป/คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 รูป/คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.42) 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ (บรรพชิต, คฤหัสถ์) อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา พบว่าทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน (Sig = 0.008) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พระสังฆาธิการควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีไหวพริบดีมีความรู้ความสามารถ หมั่นแสวงหาความรู้

ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเองนำมาพัฒนาชุมชนได้ และมีความสามารถในการแนะนำเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนนำพาปฏิบัติได้ สามารถประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, พระสังฆาธิการ, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the leadership of monks towards the community development of NongYai Sub-district, Prasat District, Surin Province 2) to compare the opinions of Buddhists towards the leadership of the Sangha Contributions to the community development of NongYai Sub-district, Prasat District, Surin Province. 3) To present the approaches for the development of the monks' leadership towards community development of NongYaiSubdistrict, Prasat District, Surin Province. The research method is a combined method, namely quantitative research. by simple random sampling By drawing lots and distributed questionnaires to people in the area of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, totaling 388 photos/person. Qualitative research By conducting in-depth interviews with key informants, 14 photos/person. Statistics used include percentage, mean, standard deviation, research results. It was found that 1. The leadership of the monks has an effect on the community development of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. Overall, it is at a high level ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.42). 2. Compare the leadership of the monks towards community development of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. Classified according to personal factors, including status (monastic, lay), age, education, and hometown. It was found that both monks and lay people There were different opinions on the leadership of the Sangha towards community development (Sig = 0.008), which accepted the research hypothesis. 3. Guidelines for developing the leadership of the Sangha towards community development of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. That is, the Sangha should have a broad vision. Have good intelligence and knowledge. Always seek knowledge to develop yourself so that you can develop the community. Have the ability to give advice and be a good role model as well as being able to put it into practice Able to coordinate with various organizations for community development.

Keyword : Leadership, Sangha, Administrator in Community Development

บทนำ

สังคมไทยประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญคือสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการจรรโลงจิตใจของคนไทยทั้งชาติให้มีความรัก ความสามัคคี และมีความเป็นปึกแผ่นน้ำหนึ่งเดียวกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาสนามีบทบาทที่สำคัญในการกล่อมเกล่าจิตใจ และอบรมคุณลักษณะนิสัยอันดีงามให้กับประชาชน สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษาศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของคนไทยตลอดมา (พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ, 2549: 60) ความศรัทธาและความสัมพันธ์ของชาวบ้านประชาชนคนไทยที่มีต่อพระสงฆ์นั้นยังคงมีความสัมพันธ์แนบแน่นไม่เสื่อมคลายส่งผลให้พระสงฆ์ต้องเข้ามามีบทบาทในชุมชนและสังคมไทย ขึ้นเรื่อย ๆ เพราะสังคมไทยปัจจุบันต้องการผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมปกครองและพัฒนาชุมชนให้เกิดความสงบสุข (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2542: 2) สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปมากตามกาลเวลาทั้งในด้านสังคม ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ อาชีพ การเมือง และเทคโนโลยี เป็นต้น สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สโมสรพลเรือน และภาคเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2559: 65) วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี เปรียบประดุจตะเกียงให้แสงสว่างเป็นประโยชน์แก่ผู้คน เป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะฉะนั้น พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัด ด้วยหลักความถูกต้องดีงามและได้ประโยชน์สูง สร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (พิสิฐ เจริญสุข, 2554: 65) พระสงฆ์เรียกได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่มีเป็นทางการของชุมชน ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ และจะต้องมีคุณลักษณะ คือผู้นำต้องมีคุณสมบัติ เช่น มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความดีและความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม และลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพที่ดีตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคมต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 3-32)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และปัญหาในชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชุมชนและชาวบ้านยังคงมีความศรัทธาต่อวัดและพระสงฆ์ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และรวมไปถึงการดำรงชีวิต ฉะนั้นพระสังฆาธิการควรมีศักยภาพและมีภาวะเป็นผู้นำทั้งทางคณะสงฆ์และมีภาวะที่เป็นผู้นำของชุมชนด้วย พระสังฆาธิการจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาสังคม พัฒนาตน พัฒนาชุมชน พัฒนาองค์กรในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนตามยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนงาน 5 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ 2) ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง 4) ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

โดยทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่นตามความเหมาะสมให้งอกงามสืบไป

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตำบลหนองใหญ่ และตำบลอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในเขตตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยได้แบ่งเป็น พระสงฆ์ จำนวน 52 รูป ประชาชน จำนวน 11,982 คน รวมทั้งพระสงฆ์และประชาชนทั้งหมด 12,034 รูป/คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์, 2565: ออนไลน์)
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรเขตตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 388 รูป/คน ที่ได้จากสูตรของ (Taro Yamane) ใช้วิธีการโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานภาพ (บรรพชิต, คฤหัสถ์) อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำเสนอร่างแบบสอบถามกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 ชุด จากนั้นนำผลจากการทดลองใช้เครื่องมือมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (C-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.80

7. นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ไว้ 2 กลุ่ม 14 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชุมชน/ผู้บริหาร และนักวิชาการ ปราชญ์ชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอสัมภาษณ์ตาม และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

4.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน

(n=388)

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์	3.60	0.44	มาก
2. ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.59	0.42	มาก
3. ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง	3.61	0.47	มาก
4. ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.51	0.40	มาก
5. ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	3.28	0.39	ปานกลาง
รวม	3.52	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.42) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.47) รองลงมา คือด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.44) ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.42) ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.39)

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ความคิดเห็น	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	สถานภาพ	ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชน	13.48	7.04	0.008	✓	
2.	อายุ	ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชน	-	7.67	0.000	✓	
3.	การศึกษา	ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชน	-	1.84	0.14*		✓
4.	ภูมิลำเนา	ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชน	0.5	2.10	0.148*		✓

จากตารางผลสรุปโดยรวม การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า จำแนกตามสถานภาพ ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์โดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามอายุโดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามการศึกษาโดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามภูมิลำเนาโดยรวม พบว่า มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ภาวะผู้นำที่ดีควรมีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญการปฏิบัติ มีสติปัญญา ไม่หยุดนิ่งที่จะพัฒนาตนเองและมีมนุษยสัมพันธ์ดี พระสังฆาธิการควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการไกล มีไหวพริบดี มีความรู้ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์และมีแนวความคิดใหม่ ๆ พระสังฆาธิการควรมีทักษะความเชี่ยวชาญ หมั่นฝึกฝน เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ พระสังฆาธิการควรมีมุขสัมพันธดี สุภาพอ่อนโยน สร้างมิตรภาพ สร้างภาคีเครือข่าย และสามารถแสวงหาแหล่งทุนมาสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้าง เป็นผู้นำด้านปัญญา สามารถให้คำปรึกษาแนะนำวางแผนแนวทางการปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดการโครงการบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และยังมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนจัดหาแหล่งทุนบริหารจัดการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 31-32) ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศว่าภาวะผู้นำก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม และความรู้ความสามารถของบุคคลที่ความสามารถชักนำคนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ได้กล่าวถึงลักษณะผู้นำไว้ 3 ข้อคือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง และพระสังฆาธิการยังมีความรู้ความสามารถอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชนในการดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นทั้งที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชน สอดคล้องกับ (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2543: 614) การที่บุคคลหนึ่งหรือผู้นำพยายามที่จะใช้กำลังสมองกำลังกายและกำลังใจเพื่อจูงใจหรือดลบันดาลใจเช่นนั้นจะต้องไม่เป็นการบังคับ ตลอดจนต้องได้รับความยินยอมจากผู้ตามด้วย

2. ผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม สถานภาพ (บรรพชิต/คฤหัสถ์) อายุ โดยภาพรวม พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษา และภูมิฐานะ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีความคิดเห็นและมุมมองต่อภาวะผู้นำในการวางแผนงานและการบริหารจัดการ การแสวงหาแหล่งทุนงบประมาณ เพื่อการสนับสนุน ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประชาชนเห็นความสำคัญว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหานพพล กนตสีโล (สายสินธ์), 2554: 59-60) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน สำหรับประชาชนที่มีเพศระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม พระสังฆาธิการต้องวางนโยบายและแผนงานกำหนดทิศทางเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนและถาวรยั่งยืน ทำงานเป็นระบบมีเครือข่ายเดียวกัน และที่สำคัญต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรทั้งของพระสงฆ์และของชาวบ้านให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อจะได้ดำเนินงานไปสู่การพัฒนาในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพจนเกิดเกิดประสิทธิผลเจริญรุ่งเรืองแก่ทุกฝ่ายต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ เพื่อให้ผลงานมีประสิทธิภาพที่ดีพระสังฆาธิการต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชน และสิ่งที่สำคัญควรมีนุชยสัมพันธ์ดี สร้างภาคีเครือข่ายเข้าได้กับคนในชุมชนรวมทั้งองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ จึงจะสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการควรพัฒนาตนเองด้านความคิดและสติปัญญา สามารถชักนำ

กระตุ้นและส่งเสริมการพัฒนา เมื่อเกิดการพัฒนาดังกล่าวแล้วชุมชนก็จะเกิดความเข้มแข็ง สอดคล้องกับ (สมศักดิ์ ขาวลาภ, 2544: 13) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์จะต้องวิเคราะห์ ตัดสินใจโดยมองอย่างนก มองภาพรวมทั้งหมดและปฏิบัติตนอย่างหนอน เอาใจใส่และสมองสัมผัส สามารถวางแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากัน กระจายอำนาจงาน และ กำหนดนโยบาย และผู้นำนั้นต้องเป็นบุคคลที่สามารถให้อำนาจอิทธิพลต่าง ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์การ โดยใช้ อิทธิพลจูงใจและชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามซึ่ง สอดคล้องกับ (พระมหาสุระพงษ์ สุรวโร (สีหมอก), 2555: 98) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาพระครู โพธิ์วิรุณ วัดโพธิ์การามตำบลโพธิ์สูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนกระตุ้นชุมชนอื่นในจังหวัดหรือภูมิภาคให้เกิดความเข้าใจ และเกิดมี ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง และแนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมี การร่วมมือกับทางชุมชนและวัดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของวัดและชุมชน สอดคล้องกับ (พระครูปลัด สันติ ขนติโร (ปราโมทย์), 2564: 46) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎี ปาณิกสูตรของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านการพัฒนางาน ภาวะผู้นำด้านการพัฒนาคน ภาวะผู้นำด้านการพัฒนาคน และภาวะผู้นำด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมตามลำดับ และผู้นำมี วิสัยทัศน์ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์รู้จักใช้คนให้เหมาะกับงาน มีมนุษยสัมพันธ์มีความเข้าใจงานกำหนด นโยบายพันธกิจในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งกายภาพ จิตภาพ และแนวทางการพัฒนา ผู้นำควรมี ความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต เชื่อมมั่นในตัวเอง ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่ได้วางไว้ สร้างแรงผลักดัน ให้แก่ผู้ตาม ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ มีความมุ่งมั่นในการสร้างผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด ราชการ ปรับปรุงความร่วมมือระหว่างกลุ่ม รักษาศรัทธาของประชาชน พัฒนาพุทธศาสนา ให้มั่นคงและถาวรสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรมีนโยบายและการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทางโลกและทางธรรมเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน และ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ในการให้ได้เข้ามามี บทบาทและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชน และสิ่งสำคัญคือควรมี งบประมาณและกองทุนกลางเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างวัดกับชุมชนดั่งน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้การอบรมส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาแก่พระ สงฆ์ในการเพื่อพัฒนาความคิด และทักษะเพื่อต่อยอดความรู้ความสามารถ

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งเน้นให้พระสังฆาธิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงการประชุมวางแผนงานแสดงความคิดเห็นในการร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในด้านอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงานของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับเพื่อให้สอดคล้องในแต่ละพื้นที่

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับภาวะผู้นำขององค์กรภาครัฐในการพัฒนาชุมชน เพื่อที่จะได้ทราบถึงความแตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- ดิน ปรัชญพทธี. (2543). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมมนุษยในองค์กร*. [พิมพ์ครั้งที่ 1]. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระครูปลัดสันติ ขนดิธโร (ปราโมทย์). (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดสมุทรปราการ*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร). (2557). *การบริหารจัดการตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรของบริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนต์สีโล (สายสินธ์). (2554). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัด สมุทรสงคราม*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ขาวลาภ. (2544). *ภาวะผู้นำ การจูงใจ และทีมงาน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่. *ประวัติความเป็นมาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่*. สืบค้น 16 เมษายน 2565. จาก <http://www.nongyai-sao.go.th> > page
- พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ดาประโคน). (2561). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.